

Vývoj počítačové lingvistiky v ČR

PLIN041 Dana Hlaváčková

Pracoviště v ČR – vývoj

- Ústav pro jazyk český ČSAV, Praha
 - *Oddělení matematické a aplikované lingvistiky (1961–1985)*
- Filozofická fakulta UK, Praha
 - *Laboratoř algebraické lingvistiky (1968–1972)*
 - *Oddělení pro teorii strojového překladu (1957– ?)*
 - *Ústav teoretické a počítačové lingvistiky (1990)*
 - *Ústav Českého národního korpusu (1994)*
- Matematicko-fyzikální fakulta UK, Praha
 - *Ústav formální a aplikované lingvistiky (1990)*
- Filozofická fakulta UJEP/MU, Brno
 - Ústav českého jazyka
- Fakulta informatiky MU, Brno (1994)
 - *Centrum zpracování přirozeného jazyka (1998)*

Ústav pro jazyk český

Oddělení matematické a aplikované lingvistiky ÚJČ ČSAV

založil 1961 **Lubomír Doležel** (1961–65), (nar. 1922), lingvista a literární teoretik, od 1968 Kanada, University of Toronto, spoluzakladatel teorie fikčních světů

Marie Těšitelová (1965–1985); *Korpus věcného stylu* (1971–1985), ručně morfologicky a syntakticky značkový (Český akademický korpus, kompatibilní s PDT, ÚFAL MFF UK, 2007)

Jitka Štindlová (1928–23. 11. 1989), zastánkyně používání počítačů v lingvistice, **Mechanografická laboratoř**, děroštitkové stroje, zkušenosti ze zahraničí, retrogradní slovník z Příručního slovníku jazyka českého, od 1973 – vyhozena, výpočetní střediska

(*Zdeňka Sochová a Jitka Štindlová: K novým ekonomickým termínům typu „člověkohodina“, NŘ, 1953*)

Eleonora Slavičková – *Retrogradní morfemický slovník*, 1975, s využitím techniky Ústavu teorie informace ČSAV

Jan Průcha (pedagogika), Lída Uhlířová, Jan Králík (matematik), Karel Pala (1962–1964 studijní pobyt)

Filozofická fakulta UK

Oddělení pro teorii strojového překladu, 1957, ved. **Petr Sgall**

Katedry českého jazyka, obecného jazykozpytu a fonetiky FF UK

Jarmila Panevová, Eva Hajičová, Petr Piřha, Zdeněk Kirschner

Bohumil Palek, 1936, lingvista, sémiotik, překladatel (dva svazky díla Ch. S. Peirce), studoval v Leningradě statistickou lingvistiku u N. D. Andrejeva, zkušenosti přenesl do ČR; mezivětné vztahy, anafora (*Cross-reference: a study from hyper-syntax*, 1968; *Základy obecné jazykovědy*, 1989)

Dana Konečná – morfologický analyzátor, Martin Plátek, na počítači MINSK; (*Ke zkoumání češtiny z hlediska strojového překladu*, 1960, SaS; *První pokus se strojovým překladem v Československu*, 1960, NŘ)

Pavel Novák (1932–2007) – jazykovědec, fonetik, albanista (učitelé Havránek, Skalička, Horálek), 1962–1964 byl vedoucím oddělení, 1965–1986 členem redakční rady nově založeného časopisu *Kybernetika*

Filozofická/Matematicko-fyzikální fakulta UK

Petr Sgall

1964 – *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics* – 2 x ročně dodnes

1968 **Laboratoř algebraické lingvistiky** FF UK, ale musela brzo přejít na MFF, 1972

1990 **Ústav formální a aplikované lingvistiky** (ÚFAL) na MFF UK

1990 **Ústav teoretické a počítačové lingvistiky** (ÚTKL) FF UK, 1990–92
Sgall, od 1993 Petkevič

Teorie informace a jazykověda, 1964, sborník překladů

Cesty moderní jazykovědy, 1964, sborník článků (Daneš, Konečná, Nebeský, Novák, Palek, Panevová, Sgall, Štindlová, Těšitelová)

(Sgall, P. – *Zažil jsem toho dost*, 2014)

Filozofická fakulta UJEP/MU Brno

Karel Pala (1939)

1956–1960 Vysoká škola jazyka ruského a literatury v Praze, specializace překladatelská (čeština a ruština), rektor B. Havránek, později FF UK v Praze

1962–1964 postgraduální kurs z matematické lingvistiky, logiky a informatiky, Karlova univerzita (pod vedením prof. P. Sgalla)

1967 získání titulu PhDr. FF UJEP Brno

1972–1973: lektor českého jazyka na School of Slavonic and East European Studies, Londýnská universita, předčasně ukončeno pro odmítnutí spolupráce s StB

1973 získání CSc. v oboru český jazyk, Univerzita Karlova, školitel prof. P. Sgall

1993 docentská habilitace v oboru český jazyk (se zaměřením na počítačnou lingvistiku a počítačové zpracování přirozeného jazyka), MU Brno

1993–1995: lektor českého jazyka na School of Slavonic and East European Studies, University of London

1964–1995 FF UJEP/MU (přesun do Brna na základě konkurzu na místo odb. asistenta, přijímal prof. Jelínek, děkan po prof. Trávníčkovi a první polistopadový rektor)

od 1995 FI MU – Centrum zpracování přirozeného jazyka (dř. Laboratoř zpracování přirozeného jazyka)

Filozofická fakulta UJEP/MU Brno

Karel Pala od 1964 Katedra českého jazyka, slovanské a obecné jazykovědy Filozofické fakulty UJEP

Seminář počítačové lingvistiky (1992–1995)

spolupráce s logikem Pavlem Maternou, informatikem Jiřím Zlatuškou, anglistou Alešem Svobodou

– morfologická a syntaktická analýza

Karel Pala, **Klára Osolsobě** a Stanislav Franc morfologicko-syntaktický analyzátor **klara** využívající jazyk Prolog a aparát DC gramatik (Definite Clause Grammars)

– **gramatický korektor** pro T602 (Osolsobě, Franc)

– morfologický analyzátor **Xantypa** (Osolsobě, Franc)

– morfologický analyzátor **LEMMA** – (Osolsobě, Pavel Ševeček)

(Pavel Materna, Karel Pala, Jiří Zlatuška – Logická analýza přirozeného jazyka, 1986)

Korpusová lingvistika

1988 *Iniciativní skupina pro přípravu počítačových korpusů, textů a slovníků* (Pala, Čermák, Schmiedtová, Hajičová ad.)

Počítačový fond češtiny, 1992

Skupina pro počítačový fond češtiny – Čermák, Králík, Pala, Hajič, Hajičová, Sgall, Schmiedtová, Benko, Kučera

1993–95 *Počítačový korpus českých psaných textů* (GAČR)

1994 – založení **Ústavu Českého národního korpusu**

1995 – cesta do Velké Británie po centrech korpusové lingvistiky – Pala, Čermák, Petkevič, Schmiedtová

- Oxford University Press, University of Oxford – **Patrick Hanks**
- School of English, Birmingham City University – **John Sinclair**
- Lancaster University – **Geoffrey Leech**

– příprava korpusového manažeru – Pavel Rychlý – CQP (Universität Stuttgart, Institut für Maschinelle Sprachverarbeitung, prof. Ulrich Heid, autoři CQP Schulze a Christ)

– **Manatee Bonito** – Pavel Rychlý – dizertační práce

